

บทที่ 5

สรุปการวิจัย และข้อเสนอแนะ

คำถามการวิจัย

คำถามการวิจัยหลัก

หลังจากทำกิจกรรมบำบัดแล้วเด็กในกลุ่มทดลองจะมีระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมหรือไม่

คำถามการวิจัยรอง

1. หลังจากทำกิจกรรมบำบัดแล้วเด็กในกลุ่มทดลองจะมีระดับคะแนนความคาดหวังในชีวิตสูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมหรือไม่
2. หลังจากทำกิจกรรมบำบัดแล้วเด็กในกลุ่มทดลองจะมีระดับคะแนนภาวะซึมเศร้าต่ำกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมหรือไม่

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมบำบัด ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรม

วัตถุประสงค์รอง

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของเด็กที่ถูกทารุณกรรมระหว่างกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมบำบัด กับกลุ่มที่ไม่ได้รับกิจกรรมบำบัด
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของเด็กที่ถูกทารุณกรรมก่อนและหลังการได้รับกิจกรรมบำบัด

สมมติฐานการวิจัย

1. กลุ่มเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัดที่จัดขึ้น จะมีระดับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง สูงกว่ากลุ่มเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ไม่ได้รับกิจกรรมบำบัดร้อยละ 10
2. กลุ่มเด็กที่ถูกทารุณกรรม หลังจากที่ได้รับกิจกรรมบำบัด จะมีระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง สูงกว่าก่อนที่จะได้รับกิจกรรมบำบัด

ประชากร

ประชากร คือ เด็กที่ถูกทารุณกรรมทางกาย และ/หรือ ถูกทารุณกรรมทางเพศ ทั้งชายและหญิง ซึ่งกำลังได้รับการช่วยเหลือและพักอยู่ในมูลนิธิคุ้มครองเด็ก ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2541 จำนวน 39 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กที่ถูกทารุณกรรมทางกาย และ/หรือ ถูกทารุณกรรมทางเพศ ทั้งชายและหญิง ซึ่งกำลังได้รับการช่วยเหลือและพักอยู่ในมูลนิธิคุ้มครองเด็ก ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2541 โดยมีเด็กที่จัดอยู่ในเกณฑ์คัดเลือกเข้าศึกษา จำนวน 20 คน และกลุ่มตัวอย่างง่ายเข้าเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดระดับสติปัญญา Progressive Matrices ฉบับผู้ใหญ่
2. แบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
3. แบบวัดความคาดหวังในชีวิต
4. แบบวัดภาวะซึมเศร้า
5. แบบประเมินความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าที่เจ้าหน้าที่มีต่อเด็ก
6. กิจกรรมที่ใช้ในการบำบัด 12 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 15 กิจกรรม ซึ่งผ่านการคัดเลือกแล้วว่า มีเนื้อหา รูปแบบที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และลดภาวะซึมเศร้าได้

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบการทดลอง ก่อน-หลัง โดยมีกลุ่มควบคุมหนึ่งกลุ่ม และมีขั้นตอนดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. จัดหากกลุ่มตัวอย่างและสอบถามข้อมูลส่วนตัวของเด็กที่จัดอยู่ในเกณฑ์การศึกษาจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิคุ้มครองเด็ก
 2. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดระดับสติปัญญา เพื่อคัดเลือกเข้าสู่การศึกษา
 3. ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กแต่ละคนก่อนการทดลอง
 4. ให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลเด็กประเมินความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กแต่ละคนก่อนการทดลอง
 5. ให้เด็กในกลุ่มทดลอง เข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมบำบัดทุกวัน.เสาร์ และอาทิตย์ เวลา 13:00-15:00 น. ครั้งละ 1 ชั่วโมงครึ่ง - 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง ส่วนเด็กในกลุ่มควบคุม ให้ได้รับการดูแลตามปกติจากมูลนิธิคุ้มครองเด็ก
 6. หลังจากสิ้นสุดการทดลอง ให้เด็กทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ตอบแบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ฉบับเดิมอีกครั้ง
 7. หลังจากสิ้นสุดการทดลอง ให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลเด็กประเมินความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กแต่ละคนอีกครั้ง
 8. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองทั้งสองครั้งมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ
- ก่อนการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ทดลองทำกิจกรรมกลุ่มกับเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดราชฎคริมา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นนักเรียนที่อาจารย์เลือกให้จากการประเมินพฤติกรรมแล้วว่าเหมาะสมที่จะได้รับกิจกรรมบำบัดก่อนทุกครั้ง เพื่อนำข้อบกพร่องมาแก้ไขก่อนดำเนินกิจกรรมจริง ๆ โดยมีขั้นตอนการทดลองเหมือนกับการวิจัยจริง ๆ ทุกขั้นตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลส่วนตัวที่ได้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ มาแจกแจงข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ
2. นำคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งก่อนและหลังการบำบัดมาหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความแปรปรวน (S^2)

3. ทดสอบสมมติฐาน โดยวิเคราะห์หาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยใช้อัตราส่วนวิกฤต (t-test)

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง โดยใช้สูตร t-test แบบกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สูตร t-test แบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง โดยใช้สูตร t-test แบบกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน

4. นำแบบประเมินความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเจ้าหน้าที่ที่ทำการประเมินเด็กทั้งก่อนและหลังการทดลอง มาวิเคราะห์เพื่อประกอบการอภิปรายผลการทดลองโดย

4.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) และ ค่าความแปรปรวน (S^2)

4.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยใช้อัตราส่วนวิกฤต (t-test) แบบกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง

4.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยใช้อัตราส่วนวิกฤต (t-test) แบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง

4.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยใช้อัตราส่วนวิกฤต (t-test) แบบกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล นำมาสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางกาย และ/หรือทางเพศ ทั้งชายและหญิง ที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิคุ้มครองเด็ก จำนวน 20 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีอายุในช่วง 12-18 ปี โดยมีอายุ 12 ปี จำนวน 9 คน (ร้อยละ 45) และอายุ 13 ปี จำนวน 5 คน (ร้อยละ 25) และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ เพียง 1 คนเท่านั้นนับถือ

ศาสนาอิสลาม และส่วนมากมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง 9 คน (ร้อยละ 45) รองลงมาคือ ภาคอีสาน จำนวน 4 คน (ร้อยละ 20) อยู่ภาคเหนือและเป็นชาวต่างด้าว คือ จีนและลาว จำนวนเท่า ๆ กัน คือ 3 คน (ร้อยละ 15) มีเพียง 1 คนเท่านั้นที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออก

ด้านผลการเรียนและระดับสติปัญญา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากศึกษาระดับประถมศึกษา 9 คน (ร้อยละ 45) รองลงมาคือ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 6 คน (ร้อยละ 30) โดยเด็กในกลุ่มตัวอย่าง 9 คน (ร้อยละ 45) มีผลการเรียนในระดับปานกลาง 7 คน (ร้อยละ 35) มีผลการเรียนในระดับต่ำ มีเพียง 1 คนที่ไม่ได้รับการศึกษา และกลุ่มตัวอย่างส่วนมาก 15 คน (ร้อยละ 75) มีระดับสติปัญญาในระดับปกติ อีก 5 คน (ร้อยละ 25) มีระดับสติปัญญาในระดับก้ำกึ่ง

ด้านการถูกละเมิด พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเพศชาย จำนวน 8 คน (ร้อยละ 40) ถูกทารุณกรรมทางเพศ เป็นเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางกาย 7 คน (ร้อยละ 35) เป็นเด็กชายที่ถูกทารุณกรรมทางกาย 1 คน (ร้อยละ 10) เป็นเด็กชายที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ 1 คน (ร้อยละ 5) และมีเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางกายและทางเพศ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 40)

กลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้รับการช่วยเหลือนานกว่า 2 ปี จำนวน 9 คน (ร้อยละ 45) รองลงมาได้รับการช่วยเหลือ 1 ปีครึ่ง - 2 ปี จำนวน 6 คน (ร้อยละ 30) และได้รับการช่วยเหลือน้อยกว่า 6 เดือน เพียง 2 คน (ร้อยละ 10)

2. ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

2.1 เมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรมระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง พบว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน (ตาราง 3)

2.2 เมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) ก่อนและหลังการบำบัด พบว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กภายหลังที่ได้รับกิจกรรมบำบัดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตาราง 2)

2.3 เมื่อเปรียบเทียบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มควบคุม) พบว่า หลังการทดลองเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลอง มีระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมร้อยละ 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 3)

3. ด้านความคาดหวังในชีวิต

3.1 เมื่อเปรียบเทียบด้านความคาดหวังในชีวิตของเด็กที่ถูกทารุณกรรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง พบว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับความคาดหวังในชีวิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 5)

3.2 เมื่อเปรียบเทียบด้านความคาดหวังในชีวิตของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) ก่อนและหลังการบำบัด พบว่าความคาดหวังในชีวิตของเด็กภายหลังจากที่ได้รับกิจกรรมบำบัดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตาราง 4)

3.3 เมื่อเปรียบเทียบด้านความคาดหวังในชีวิตของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มควบคุม) พบว่า หลังการทดลองเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลองมีระดับความคาดหวังในชีวิตมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 5)

4. ด้านภาวะซึมเศร้า

4.1 เมื่อเปรียบเทียบด้านภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง พบว่า เด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับภาวะซึมเศร้าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 7)

4.2 เมื่อเปรียบเทียบด้านภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) ก่อนและหลังการบำบัด พบว่าภาวะซึมเศร้าของเด็กภายหลังจากที่ได้รับกิจกรรมบำบัดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตาราง 6)

4.3 เมื่อเปรียบเทียบด้านภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มควบคุม) พบว่า หลังการทดลองเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลองมีภาวะซึมเศร้ามั้ต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 7)

5. จากแบบประเมินของเจ้าหน้าที่ต่อเด็กถูกทารุณกรรมในด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า พบว่า

5.1 จากการประเมินของเจ้าหน้าที่ก่อนการทดลอง พบว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 9)

5.2 จากการประเมินของเจ้าหน้าที่ต่อเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) ระหว่างก่อน และหลังการบำบัด พบว่า ระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กภายหลังจากที่ได้รับกิจกรรมบำบัด สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตาราง 8)

5.3 จากการประเมินของเจ้าหน้าที่หลังการทดลอง พบว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลอง มีระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม ร้อยละ 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 9)

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาถึงผลของการจัดกิจกรรมบำบัด ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของเด็กที่ถูกทารุณกรรม จากการวิเคราะห์ข้อมูลนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) ก่อนและหลังการบำบัดพบว่า ระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ของเด็กภายหลังจากที่ได้รับกิจกรรมบำบัดสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ระหว่างเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มควบคุม) พบว่า หลังทดลองเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลอง มีระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมร้อยละ 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบความคาดหวังในชีวิตของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) ก่อนและหลังการบำบัดพบว่าความคาดหวังในชีวิตของเด็ก ภายหลังจากที่ได้รับกิจกรรมบำบัดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เปรียบเทียบความคาดหวังในชีวิตของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มควบคุม) พบว่าหลังทดลองเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลองมีความคาดหวังในชีวิตมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. เปรียบเทียบคะแนนภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) ก่อนและหลังการบำบัดพบว่าระดับคะแนนภาวะซึมเศร้าของเด็ก ภายหลังจากที่ได้รับกิจกรรมบำบัดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. เปรียบเทียบคะแนนภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ได้รับกิจกรรมบำบัด (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้รับกิจกรรมบำบัด พบว่าหลังการทดลองเด็กที่ถูกทารุณกรรมในกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนภาวะซึมเศร้าต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลของกิจกรรมบำบัด ทำให้เด็กในกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมร้อยละ 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้น เป็นผลมาจากการที่เด็กได้รับกิจกรรมที่มีการส่งเสริมความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง อย่างเป็นขั้นตอนตามหลักของ Denis Lawrance ซึ่งได้แนะนำให้ใช้กับกลุ่มเด็กนักเรียนทั่ว ๆ ไป และได้ผลดี และเมื่อผู้วิจัยได้ทดลองนำมาใช้กับกลุ่มเด็กที่ถูกทารุณกรรม ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เด็กได้เห็นถึงความมีคุณค่าในตนเองอย่างชัดเจน โดยจัดให้แต่ละขั้นตอนในระยะเวลาเท่า ๆ กัน คือ ขั้นตอนละ 3 ครั้ง

ซึ่งความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นจะมีความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าและศักยภาพของตนเพิ่มขึ้น การค้นหาเอกลักษณ์ไปสู่การจัดการของวัยรุ่นในด้านการเข้าใจตนเอง บุคลิกภาพ และความสามารถในวัยรุ่นที่ถูกทารุณ จะส่งผลให้เกิดการสูญเสียภาพลักษณ์ของตนเอง มองตนเองว่าเป็นของชำรุด หดหู่ ล้มเหลว และถูกขัดขวางพัฒนาการส่วนนี้ กิจกรรมที่จัดขึ้นจึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองให้แก่เด็กในด้านสังคม ในส่วนสัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อน คือกิจกรรมประตู่หัวใจ, คนที่ไว้ใจ, เพื่อนที่รัก, คนที่แตกต่าง, เพื่อนคนดี, สายใจผูกพัน, ขวดโหลไซปริศนา ในส่วนสัมพันธภาพกับพ่อแม่ คือกิจกรรมคนที่แตกต่าง, คนที่ไว้ใจ, ต้นไม้ของครอบครัว

ในส่วนทางด้านร่างกายในส่วนของความปรารถนาทางร่างกาย และลักษณะทั่ว ๆ ไป ของร่างกาย คือ กิจกรรมเพื่อนที่รัก, คนที่แตกต่าง, การรับรู้, ความรู้สึก, เป่าลูกโป่ง, สื่อและความรู้สึก, ฉันเป็นคนดี, เพื่อนคนดี, ปัญหาในชีวิต, ขวดโหลไซปริศนา

ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้กล่าวถึง การส่งเสริมคุณค่าในตนเองให้เด็กในด้านการศึกษา แต่การส่งเสริมความรู้สึกภาคภูมิใจให้แก่เด็กด้านสังคมและด้านร่างกาย โดยให้เพื่อนเป็นผู้ช่วยกันภายในกลุ่ม ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กได้เห็นถึงคุณค่าของตนเองได้ชัดเจน และรู้ว่าตนเองมีความสามารถ ความสำคัญ เพราะวัยรุ่นนั้นจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนเป็นอย่างมาก ดังนั้นหลังจากทำกิจกรรมบำบัด จึงพบว่าเด็กมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมสุดท้าย คือ สายใจผูกพัน ที่ได้เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ทำของที่ระลึกให้แก่กันนั้น ปรากฏว่า เป็นกิจกรรมที่เป็นบทสรุปทั้งหมดได้อย่างดี เนื่องจากเด็ก ๆ มีความภาคภูมิใจที่ตนเองสามารถทำของที่ระลึกได้อย่างสวยงาม และเป็นการย้ำว่า ตนเองมีคุณค่า มีความสำคัญสำหรับเพื่อน เพราะเด็กทุก ๆ คนต่างก็

ได้รับของที่ระลึกจากเพื่อนทุกคน จึงทำให้เด็กรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองอย่างชัดเจน และมีระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น

ในด้านความคาดหวังในชีวิต หลังการทำกิจกรรมบำบัด พบว่า เด็กในกลุ่มทดลอง มีระดับคะแนนความคาดหวังในชีวิตสูงกว่ากลุ่มควบคุม น้อยกว่าร้อยละ 10 อาจเนื่องมาจากกิจกรรมที่จัดขึ้น เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเป็นหลักสำคัญ

สำหรับในด้านความคาดหวังในชีวิตและภาวะซึมเศร้าพบว่า หลังจากที่ได้รับการบำบัด เด็กมีความคาดหวังในชีวิตเพิ่มเพิ่มขึ้น และภาวะซึมเศร้าลดลงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการบำบัด อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยจากตัวเด็ก

1.1 พยาธิสภาพทางจิต

เด็กที่ถูกทารุณกรรมจะได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจอย่างรุนแรง ซึ่ง Fi-kebler and Browne(1986)⁽²⁵⁾ ได้กล่าวว่า ผลกระทบที่เด็กได้รับทั้ง 4 ด้าน คือ Traumatic sexualitation, Betrayal, Powerlessness, Stigmatization นั้นเป็น Traumagenic Dynamic ซึ่งกลไกที่เกิดขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงในด้านความคิด และอารมณ์ของเด็กโดยจะทำลายการเข้าใจตนเอง การมองโลก และสติปัญญา ความสามารถของเด็ก⁽²⁷⁾

ซึ่งพัฒนาการทางความคิด ในการเข้าใจตนเอง เป็นผลสรุปจากความคิดการเปลี่ยนแปลงในคุณภาพของความคิด ซึ่งส่งผลพิเศษเกี่ยวกับการมองตนเอง⁽³⁷⁾ เด็กจะรู้สึกว่าปราศจากพลังที่จะควบคุมตนเอง และสถานการณ์ทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังจากการไม่มีใครเชื่อถือ หรือสนใจ ทำให้เด็กรู้สึกว่าไร้พลัง

ผู้ที่สิ้นหวัง หรือมีความคาดหวังในตนเองต่ำ จะเป็นผู้ที่ประเมินตนเองในทางลบ^(65,68) ซึ่ง Vroom กล่าวว่า ผู้ที่คาดหวังต่ำ เนื่องจากบุคคลนั้นประสบ ความล้มเหลวติดต่อกันเป็นเวลานาน ก็จะลดระดับความคาดหวังลงมาเพื่อป้องกันมิให้ตนเองรู้สึกไร้ค่า⁽⁵⁷⁾

และในด้านภาวะซึมเศร้า Beck model กล่าวถึงความซับซ้อนของสภาวะทางจิตใจส่วนของ ego ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดในแง่ลบ และความคิดในอนาคต ที่เป็นส่วนหนึ่งของภาวะซึมเศร้าในอดีตของบุคคลได้ 3 ประเด็น คือ เป็นผู้ที่มีความคิดทางลบต่อตัวเอง มีการตีความทางลบเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผ่านมา และมีการมองทางลบต่อตนเองในอนาคต ทำให้เด็กที่ซึมเศร้ารู้สึกว่าโลกเป็นอุปสรรคที่ไม่สามารถจะผ่านไปถึงจุดหมายได้ มองตนเองไร้ที่พึ่ง ที่จะผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ และก่อให้เกิดความสิ้นหวังที่จะทำการควบคุมอนาคตให้เป็นไปตามจุดหมายของตนเอง โดยเฉพาะปัญหาจากภาวะซึมเศร้า จะมีเพิ่มมากขึ้นในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย เป็นผลให้มีการตอบสนองต่อการทำจิตบำบัดน้อยลง

ซึ่งมีการศึกษาพบว่า 3 ใน 4 ของเด็กที่ถูกทารุณทางเพศ (ร้อยละ 24) จะแสดงความวิตกกังวลอย่างมากเกี่ยวกับอนาคต โดยพวกเขาจะเกิดความรู้สึกกลัวว่าจะมีสิ่งเลวร้ายเกิดขึ้นกับตน เด็กที่มีภาวะซึมเศร้าจะมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเด็กมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำสุดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง และความสัมพันธ์กับเพื่อน⁽¹⁰²⁾

เช่นเดียวกับ Sansonet Hyden (1987)⁽⁹²⁾ พบว่า เด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลฝ่ายจิตเวช มีอุบัติการณ์ของการเป็นโรคซึมเศร้า (Major depressive) ร้อยละ 70 และเป็นกลุ่มที่มีอุบัติการณ์พยายามฆ่าตัวตายมากกว่าเด็กที่เจ็บป่วยทางจิต ที่ไม่มีประวัติถูกทารุณทางเพศ

นอกจากนี้ Tebbutt J.(1997)⁽⁵²⁾ ยังได้ทำการประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง หลังจากถูกทารุณกรรมทางเพศมาแล้ว พบว่า ไม่มีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่แน่ชัด และพบว่าการรักษาไม่มีประสิทธิผลต่อภาวะซึมเศร้า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในชีวิตหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ภาวะซึมเศร้าและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก เป็นตัวบ่งชี้วัดถึงผลของสภาพจิตของเด็ก เมื่อเวลาผ่านไปนาน 5 ปี

จะเห็นได้ว่า เด็กที่ถูกทารุณกรรม จะได้รับผลกระทบต่อจิตใจอย่างต่อเนื่องรุนแรง อันเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์ที่เลวร้ายต่อชีวิต มากกว่าที่เด็กปกติจะได้รับ จึงทำให้ออกเกิดพยาธิสภาพทางจิตใจฝังลึกแน่น ยากต่อการที่จะแก้ไข บำบัด ได้ในระยะสั้น ๆ

1.2 องค์ประกอบที่แตกต่างกัน

ได้แก่ รูปของการถูกระงับทารุณกรรม ระยะเวลา รวมถึงระดับความรุนแรงของการถูกระงับทางรุนแรงของเด็กที่แตกต่างกัน ซึ่ง Jane leserman(1997)⁽²³⁾ ได้พบว่า ผู้ที่ถูกทารุณกรรมทางเพศอย่างรุนแรง มีการบาดเจ็บในระหว่างถูกทารุณ 1 ใน 4 จะเป็นผู้ที่มีความแปรปรวนทางสุขภาพทันที โดยเฉพาะระบบทางเดินอาหาร และเกิดสภาพจิตที่ทรุดโทรมมาก การถูกทารุณทางเพศ เป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดของอาการทางจิต และการเกิด Post traumatic stress disorder (PTSD)^(12,13)

จากข้อมูลทั่วไปจะเห็นได้ว่า เด็กถูกทารุณกรรมในรูปแบบที่แตกต่างกัน บางรายถูกทารุณทางกายอย่างเดียว บางรายจะถูกทารุณทางเพศ หรือบางรายถูกระงับทั้ง 2 แบบ ซึ่งในด้านความรุนแรงของการถูกระงับก็แตกต่างกันไป ซึ่งไม่สามารถค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาเสนอได้ เนื่องจากไม่ได้รับการอนุญาตให้ทำการสัมภาษณ์ ชักประวัติ ตลอดจนดูเพิ่มข้อมูลของเด็กที่ทางมูลนิธิมีอยู่

นอกจากนี้ ระยะเวลาที่เด็กได้รับการช่วยเหลือที่แตกต่างกันไปก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นรุนแรงไม่เท่ากันในแต่ละคน ซึ่งการเกิดปัญหาที่แตกต่างกันเกิดจากการได้รับความเครียดที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยในทางลบ โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่เกิดภาวะซึมเศร้า มักจะเกิดร่วมกับปัญหาทางจิต และปัญหาพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งทำให้ยากต่อการวินิจฉัย หรือการบำบัด ยิ่งถ้าความรุนแรงของการเกิดพยาธิสภาพมากขึ้น ก็จะทำให้มีการตอบสนองต่อจิตบำบัด ลดน้อยลง และมีปัญหาทางจิตมากขึ้นในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย⁽⁹⁷⁾

อายุ เป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และความคาดหวังในชีวิตเป็นอย่างมาก ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างพบว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมส่วนมากมีอายุ 12 ปี เป็นวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget แบบ formal operational มีพัฒนาการทางความคิด ที่ส่งผลต่อการเข้าใจในตนเอง ถึงการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการมองตนเอง⁽³⁷⁾ เริ่มแสวงหาเอกลักษณ์ให้กับตนเอง ค้นหาค้นหา และศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ ตลอดจนความต้องการการยอมรับและเห็นคุณค่าของตนเองเป็นอย่างมาก

ระดับสติปัญญา พบว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมบางส่วนมีระดับสติปัญญาอยู่ในระดับ 90-100 จัดอยู่ในกลุ่ม Borderline และมีระดับผลการเรียนส่วนมากในระดับปานกลาง และระดับต่ำ ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากการถูกกระทำทารุณกรรม ขัดขวางพัฒนาการทางความคิด และสติปัญญาของเด็ก เพราะทำให้เด็กเกิดการคิดหมกมุ่นเกี่ยวกับเรื่องถูกล่วงเกิน ทำให้ขาดสมาธิ มีปัญหาทางด้านการศึกษา⁽²⁶⁾ ก่อให้เกิดความสิ้นหวัง และไม่สามารถพัฒนารูปแบบความคิดในการสร้างสรรค์ และเปลี่ยนรูปแบบความคิดได้ยากกว่าเด็กปกติ

1.3 สภาพครอบครัว และการประคับประคองทางสังคม

เด็กที่ถูกทารุณกรรมทางกายนั้น พ่อ - แม่ มักมีการเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจบังคับ มีความก้าวร้าว ยึดมั่นในความคิดของตนเองและบังคับควบคุมให้เด็กปฏิบัติตาม เมื่อฝ่าฝืนก็จะทำการลงโทษโดยไม่รับฟังเหตุผลของเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองขาดอิสระ ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ไม่มีความสามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้

สำหรับเด็กที่ถูกทารุณกรรม อาจถูกกระทำทารุณจากบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น พ่อ, พี่, ญาติ, ครู หรือ คนใกล้ชิดอื่น ๆ ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นสิ่งที่ทำให้การทำหน้าที่ของครอบครัวเสียไปต่างกัน ซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับบิดา - มารดา สภาพครอบครัวที่ไม่มีความสุข เป็นปัจจัยทางจิต - สังคม ที่ส่งผลต่อการเกิดความเครียดและภาวะซึมเศร้า⁽⁹⁰⁾

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น ทางโรงเรียน ครู เพื่อน ซึ่งจากการศึกษาเด็กในกลุ่มทดลองบางคน ได้บ่นเกี่ยวกับการถูกมองจากเพื่อน ในโรงเรียนและครู อย่างแตกต่าง

จากเด็กคนอื่นๆ เนื่องจากครูและเพื่อนรู้ว่าเป็นเด็กที่มาจากมูลนิธิทำให้ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากเด็กคนอื่นๆ เช่น ถูกซักถามถึงเรื่องส่วนตัวที่กระทบจิตใจเด็ก ถูกรังเกียจ พุดจากระทบกระเทียบจากเพื่อน ๆ ซึ่งประสบการณ์ทางโรงเรียนเป็นส่วนที่ช่วยสนับสนุนออกจากทางบ้าน เนื่องจากเด็กจะมีความแตกต่างทางด้านสังคม ซึ่งเป็นตัวตัดสินความสามารถของเด็ก ครูที่วิพากษ์วิจารณ์ตัดสินทำโทษ และการไม่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน จะทำให้เด็กรับรู้ถึงคุณค่าตนเองในทางลบ⁽³⁶⁾ จึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การทำกิจกรรมบำบัดไม่ได้รับผลสำเร็จเท่าที่ควร

2. ปัจจัยจากกิจกรรมบำบัด^(123,105,106)

2.1 *กิจกรรมบำบัด* ที่ใช้ในการทดลองศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นกิจกรรมบำบัดที่ยังไม่มีผู้ใดในประเทศไทยได้เคยทำการศึกษามาก่อน กิจกรรมที่นำมาบำบัดเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมสังเคราะห์ดัดแปลง มาจากแนวคิดของ Denis Lawrence(1988)⁽⁴²⁾ Frank Siccone(1995)⁽¹¹⁵⁾, Michael E. Bernaed(1994)⁽¹¹⁶⁾, Cheral KL.(1996)⁽⁴⁾, นิรันทร จุลทรัพย์(2540)⁽¹¹⁷⁾ และดุษฎิ บริพัตร ณ อยุธยา (2540)⁽¹¹⁸⁾ นำมาจัดรูปแบบให้เข้ากับผลกระทบบทของทารุณกรรมในด้านอารมณ์ และการเรียนรู้ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ซึ่งเนื้อหาของกิจกรรมจะเน้นในหัวข้อของการเสริมสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเป็นหลัก ซึ่ง Denis Lawrence จัดแบ่งกิจกรรมเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ คือ

1. กิจกรรมส่งเสริมความไว้วางใจ (Trust activity)
2. กิจกรรมแสดงออกทางด้านความรู้สึก (Expersion of feeling)
3. การให้ข้อมูลย้อนกลับในทางบวก (Positive feedback activity)
4. การฝึกฝนต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (Risk taking exercise)

ซึ่งมีเพียง 1 กิจกรรมที่ชี้้นำให้เด็กมองเห็นถึงการตั้งระดับความคาดหวังในชีวิตอย่างชัดเจน คือ กิจกรรมปัญหาในชีวิต ซึ่งน้อยไปสำหรับการที่จะช่วยเสริมสร้างระดับความคาดหวังในชีวิตให้สูงขึ้น เพราะความคาดหวังของเด็กประกอบด้วยความคาดหวังระยะสั้น และระยะยาว ความคาดหวังในชีวิตส่วนมากจะเป็นความคาดหวังระยะยาวเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง ทำให้มองเห็นความจริงจังได้น้อย และประเมินตนเองในทางบวกต่ออนาคตได้น้อย เกิดความไม่มั่นใจต่ออนาคต เนื่องจากไม่รู้ชัดเจนว่าอนาคตของตนจะเป็นเช่นไร จะมีความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างไร ซึ่ง Hurlock (1973)⁽⁶⁹⁾ กล่าวว่า บุคคลจะตั้งความหวังตามความเป็นจริง และเป็นไปได้มากขึ้น เมื่อมีอายุมากขึ้น และมีประสบการณ์มากขึ้น ก็จะพบตัวเองและยอมรับตัวเองอย่างมีความสุขได้ สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ แม้ว่าเด็กจะประสบความสำเร็จ ได้รับคำยกย่อง ชมเชย ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเอง แต่ก็ยังเป็นในช่วงเวลานั้น ๆ กับกิจกรรมชิ้นนั้น โดยที่เด็กไม่ได้

จินตนาการนำเอาความสำเร็จในครั้งนั้นไปเป็นแรงผลักดันถึงอนาคตว่าเป็นสิ่งที่จะต้องผ่านไปได้ และมีความหวัง ดังนั้นจึงคงจะมีการเน้นย้ำถึงความคาดหวังในชีวิต และมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความคาดหวังในชีวิตให้เพิ่มมากขึ้น

ด้านภาวะซึมเศร้า พบว่า หลังจากทำกิจกรรมบำบัดแล้วเด็กในกลุ่มทดลอง มีระดับคะแนนภาวะซึมเศร้าต่ำกว่ากลุ่มควบคุมไม่ถึงร้อยละ 10 เพราะการถูกทารุณกรรมเป็นประสบการณ์ชีวิตที่เลวร้ายรุนแรง ส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บทางจิตใจอย่างซับซ้อนและยาวนาน ซึ่งความผิดปกติของภาวะซึมเศร้าจะมีปัญหาเพิ่มมากขึ้นในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ทำให้มีการตอบสนองต่อจิตบำบัดน้อยลง⁽⁹⁷⁾ และกิจกรรมที่นำมาบำบัด เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองให้แก่เด็ก และมีผลพลอยได้คือ ช่วยลดภาวะซึมเศร้าให้แก่เด็กได้แต่เป็นการลดในระยะสั้น ๆ เหมือนเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจ แม้ว่าในบางกิจกรรม เช่น กิจกรรมชั้นเป็นคนดี จะช่วยให้เด็กได้เห็นประโยชน์ของการมองตนเองในแง่บวก ให้มองข้อดีของตนเอง จะทำให้ตนเองมีความสุข และทำให้เด็กรู้ว่าไม่มีสิ่งใดที่เกิดมาอย่างสมบูรณ์แบบ และจะมีความสุขหรือทุกข์ ก็ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคนก็ตาม ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นรายการช่วยให้เด็กเปลี่ยนกระบวนการคิดไปในทางบวก (Cognitive behavior therapy) ซึ่ง มีผลดีที่สุดต่อการลดอาการซึมเศร้า⁽⁹³⁾ แต่บาดแผลของเด็กที่ยังคงมันอยู่ต้องใช้ระยะเวลาและกิจกรรมที่ยาวนาน หลายครั้งกว่าจะช่วยให้เด็กเปลี่ยนรูปแบบการคิดได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรแก้ไขปัญหานั้นคง

นอกจากนี้ ภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรมส่วนหนึ่งมาจากเหตุการณ์ภายในครอบครัว จึงควรส่งเสริมสร้างกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัว มีส่วนช่วยให้เด็กเผชิญหน้ากับความเป็นจริง และช่วยกันแก้ไขส่วนบกพร่องในครอบครัวที่เป็นสาเหตุภาวะซึมเศร้าของเด็ก

นอกจากนี้ระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมบำบัดทั้งหมด คือ 12 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมงครึ่ง - 2 ชม. อาทิตย์ละ 2 ครั้ง แบ่งกิจกรรมตามภาคผนวก ง. ซึ่งมีความเหมาะสมกับการทำกลุ่มจิตบำบัดทั่วไป แต่สำหรับเด็กที่ถูกทารุณกรรม ซึ่งมีพยาธิสภาพทางจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการสร้างควมไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งจะเป็นหัวข้อแรกที่จะเริ่มในการทำกลุ่มกิจกรรมบำบัด เพื่อที่จะสร้างความรู้สึกให้เด็กมีความไว้วางใจในตัวผู้บำบัด และสมาชิกภายในกลุ่มอย่างเพียงพอ ที่จะสามารถบำบัดเรื่องราวต่าง ๆ และสามารถระบายออกถึงอารมณ์ ความรู้สึกในชั้นต่อนต่าง ๆ ต่อไปได้นั้น อาจจะต้องใช้ระยะเวลาในช่วงที่ยาวนานมากขึ้น เพื่อจะทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจได้เนื่องจาก เด็กที่ถูกทารุณกรรมจะขาดความรู้สึกไว้วางใจผู้อื่น จากประสบการณ์ที่ถูกทารุณกรรมจากผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด ทำให้รู้สึกเหมือนถูกทรยศจากผู้ใหญ่ที่ตนไว้วางใจมาก่อน^(6,25)

2.2 จำนวนสมาชิกในกลุ่ม⁽¹²³⁾

กลุ่มกิจกรรมบำบัดในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย สมาชิก 10 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 9 คน โดยเป็นเด็กที่มีรูปแบบพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป ซึ่งถือว่าเป็นข้อดีของการทำกลุ่ม เพราะจะทำให้เกิดความสมดุลภายในกลุ่ม ทำให้สมาชิกมีการช่วยเหลือกันและกัน แต่จำนวนสมาชิกที่มากถึง 10 คน ทำให้สัมพันธภาพภายในกลุ่มทำได้ไม่เต็มที่ และทำให้การควบคุมกลุ่มทำได้ลำบาก

ซึ่งกลุ่มกิจกรรมบำบัด ที่ดีควรมีสมาชิกกลุ่มอยู่ในระหว่าง 5-8 คน และเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เพราะจะทำให้สัมพันธภาพในกลุ่มเกิดได้ดีที่สุด กลุ่มที่โตมากไปจะทำให้การ Transference ไม่เข้มข้นในระหว่างสมาชิกด้วยกัน และทำให้การควบคุมทำได้ลำบาก⁽¹²³⁾ และในกลุ่มควรมีจำนวนเพศหญิงและชายเท่า ๆ กัน ซึ่งจะเป็นผลดีสำหรับผู้ที่มีปัญหาการติดต่อกับเพศตรงข้ามจะได้เข้าใจ บุคลิกภาพของเพศตรงข้ามได้ดียิ่งขึ้น

2.3 อายุของสมาชิกในกลุ่ม

กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา มีอายุตั้งแต่ 12-18 ปี ซึ่งเป็นเด็กวัยรุ่นตอนต้น - ตอนปลาย ซึ่งมีความแตกต่างในด้านความสนใจที่เปลี่ยนแปลง มี Ego ที่เติบโตต่างกัน ระดับ IQ รูปแบบลักษณะสังคม และความเจริญเติบโตของร่างกาย ซึ่งกลุ่มที่ดี การจัดกลุ่มให้อยู่ในระดับอายุ 12-14 ปี, 14-16 ปี และ 15-18 ปี ตามเหตุผลดังกล่าว แต่การศึกษาควรมีข้อจำกัดในด้านกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อยต่อการที่จะจัดกลุ่มอายุให้อยู่ในช่วงที่แคบดังกล่าวได้

2.4 ขั้นตอนในการทำกลุ่มกิจกรรมบำบัด

การเริ่มต้นทำกลุ่มกิจกรรมบำบัดครั้งนี้ ไม่สามารถทำการวิเคราะห์ปัญหาเด็กแต่ละคน ภูมิลักษณ์ รูปแบบ การถูกทารุณ และการใช้กลไกทางจิตของเด็กเป็นรายบุคคลได้ เนื่องจากไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ประจำมูลนิธิคุ้มครองเด็ก เพราะกลัวว่า จะเป็นการรื้อฟื้นให้เด็กได้พบกับประสบการณ์แห่งความเจ็บปวดซ้ำอีก ซึ่งจะเป็นผลร้ายต่อตัวเด็กเอง ซึ่งขั้นตอนการทำกิจกรรมบำบัด จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ปัญหา จากการรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างของเด็ก และทักษะทั่วไป เพื่อเป็นการเตรียมหากิจกรรมที่เหมาะสม

กิจกรรมบำบัดจัดเป็น จิตบำบัดกลุ่มชนิดหนึ่ง ซึ่งจิตบำบัดกลุ่มไม่สามารถรักษาผู้ป่วยที่ผิดปกติทางอารมณ์ได้ทุกประเภท เนื่องจากการพิจารณาว่าผู้ป่วยคนใดเหมาะสมกับจิตบำบัดกลุ่ม ผู้รักษาต้องใช้ข้อมูลจากผู้ป่วยเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้มาจากการรักษาเฉพาะตัว (individual session) การสัมภาษณ์เพื่อคัดกรอง ประวัติทางจิตเวช และการตรวจสอบสภาพจิต เพื่อให้ได้พลวัตร พฤติกรรม และการวินิจฉัยที่แน่นอนอยู่ในมือ

สิ่งสำคัญที่สุดในการพิจารณาเลือกการรักษาผู้ป่วย คือการประเมินแรงจูงใจต่อการรักษา ความสามารถของผู้ป่วยในการเปลี่ยนแปลงและดูแลโครงสร้างของบุคลิกภาพของผู้ป่วยว่าเข้มแข็งหรืออ่อนแอเพียงใด

2.5 การถูกรบกวนในขณะที่ทำกิจกรรมบำบัด ในระหว่างการทำกิจกรรมบำบัดนั้น มักจะถูกรบกวนจากเด็กอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วม เช่น การเปิดประตูห้องเข้ามาดู หรือการที่เด็กในกลุ่มเดินเข้า-ออกในห้องน้ำ ตลอดจนการที่เจ้าหน้าที่ประจำมูลนิธิจะมาเรียกให้เด็กไปทำงานอื่น ๆ บ่อย ครั้ง จึงทำให้การบำบัดเป็นไปไม่ได้ไม่ต่อเนื่อง

3. ปัจจัยจากตัวผู้นำกลุ่ม

ผลของการทำกิจกรรมบำบัด ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ จากผู้นำกลุ่มเอง ที่อาจมีประสบการณ์ในเทคนิคการบำบัดไม่เพียงพอ ไม่แม่นยำในทฤษฎีของจิตบำบัดกลุ่ม และมีความเข้าใจในความคิดและการเปลี่ยนแปลงในการแสดงออกต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มได้ไม่ดีพอ ตลอดจนมีการจัดการกับเด็กที่ไม่เด็ดขาดพอ

ในด้านการวิเคราะห์กลุ่มเกม ผู้บำบัดต้องเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยมุ่งไปที่หัวข้อสำคัญด้านอารมณ์ ความวิตกกังวล การ Transference และการใช้กลไกทางจิตนระกจากนี้ในวัยรุ่น ต้องใช้ความเห็นอกเห็นใจ การเผชิญหน้า และมีการแปลความหมาย⁽¹²⁷⁾ ซึ่งผู้บำบัด ที่ไม่ชำนาญพออาจทำได้ไม่ดี ในการทำให้ผู้ป่วยได้เห็นถึงความคับข้องใจในจิตใจได้สำนึก ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในกลุ่ม และในชีวิตประจำวัน

การทำกลุ่มครั้งนี้ ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมลำพังเพียงผู้เดียว ซึ่งการขาดผู้ช่วย (co-therapist) ในการช่วยสังเกตพฤติกรรม แปลความหมาย กระตุ้นเด็ก ตลอดจนช่วยในการค้นหาข้อบกพร่องของผู้บำบัด ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมบำบัดไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ก. แนวทางในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์

1. เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เป็นกลุ่มเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางกาย และ/หรือ ทางเพศ ที่อาศัยอยู่ในมูลนิธิบ้านคุ้มครองเด็ก ซึ่งมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านการถูกกระทำทารุณกรรม และการได้รับความช่วยเหลือ จึงควรจะได้มีการวิเคราะห์ปัญหา จากการรวบรวมข้อมูล ที่แตกต่างของเด็กแต่ละคน เพื่อเป็นการเตรียมหากิจกรรมที่เหมาะสม

2. การทำกิจกรรมบำบัดในครั้งนี้ พบว่า ในระหว่างดำเนินกิจกรรมได้รับการแทรกแซง จากเจ้าหน้าที่ประจำมูลนิธิบ่อยครั้ง ในการนำเด็กออกจากกลุ่ม จึงทำให้ความเข้มข้นในการทำกิจกรรมบำบัดน้อยลง ประกอบกับจำนวนเด็กที่ค่อนข้างมาก จึงควรจะได้มีผู้ช่วยผู้นำกลุ่ม (Co-leader) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ที่มีความสามารถในการส่งเสริมดูแลเด็ก และรู้ภูมิหลังของเด็ก เข้าร่วมในการทำกิจกรรมบำบัดแต่ละครั้ง

3. การทำกิจกรรมบำบัดในเด็กที่ถูกทารุณกรรมนั้น บางหัวข้อมีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงครอบครัว ซึ่งเป็นจุดอ่อนของเด็ก การจะทำให้เด็กยอมรับความเป็นจริงของครอบครัว และปรับเปลี่ยนความคิดไปในทางที่ดีได้ น่าจะมีการทำกิจกรรมที่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้ครอบครัวสามารถดำเนินหน้าที่ภายในได้อย่างเหมาะสม

4. การทำกิจกรรมบำบัด ในเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 12 ครั้ง ซึ่งพบว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นช่วยส่งเสริมความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และช่วยลดภาวะซึมเศร้าให้เด็กที่ถูกทารุณกรรมได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ดังนั้น จึงควรจะมีการส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจกรรมบำบัดนี้ให้มีระยะเวลาที่นานออกไป โดยจัดให้มีการทำกิจกรรมบำบัดจากเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์ ซึ่งรู้ภูมิหลัง ความสามารถและข้อบกพร่องของเด็ก ในด้านต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน ก็จะช่วยทำให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น

5. กิจกรรมบำบัด ที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ อาจสามารถนำไปประยุกต์ปรับปรุงใช้เพื่อเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และลดภาวะซึมเศร้า ให้กับเด็กกลุ่มอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาใกล้เคียงกันได้ เช่น กลุ่มเด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า หรือเด็กที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรัง ฯลฯ โดยมีบางกิจกรรมที่ต้องปรับปรุงให้มีเนื้อหา ที่ชัดเจนกับวัตถุประสงค์ ตามผลการวิเคราะห์ ข้อมูลตอนต้นซึ่งได้กล่าวไว้ข้างต้น

ข. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาผลของกิจกรรมบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรม ครั้งต่อไปควรจะทำการศึกษาความเป็นมาภูมิหลังของเด็กเป็นรายบุคคลก่อน เพื่อจะได้รู้สภาพความเจ็บป่วยของเด็ก และความเข้าใจ ใกล้เคียงกัน

2. ควรมีการศึกษาผลของกิจกรรมบำบัด และการจัดรูปแบบกิจกรรมต่อความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า ของเด็กที่ถูกทารุณกรรมในแต่ละด้าน เพื่อดูประสิทธิผลของกิจกรรม กิจน จากนั้นจึงนำกิจกรรมทั้งสามด้านที่มีประสิทธิภาพมาใช้ร่วมกัน

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผลของการใช้กิจกรรมบำบัด เพียงอย่างเดียวกับ ผลของการใช้กิจกรรมบำบัดควบคู่กับการทำครอบครัวบำบัด ต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรม เพื่อจะได้นำผลการศึกษาที่ ประสบความสำเร็จมาใช้ในการพัฒนาการบำบัดเด็กต่อไป

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการทำกิจกรรมบำบัดในเด็กที่ถูกทารุณกรรม ระหว่างครู และแนวที่โรงเรียน กับเจ้าหน้าที่ประจำมูลนิธิ เพื่อประสิทธิผลของการบำบัด เนื่องจากเด็กจะใช้ เวลาส่วนมากในการอยู่ที่โรงเรียน และมูลนิธิ ซึ่งจะทำให้สามารถขยายผลของกิจกรรมบำบัด ได้ กว้างขวางขึ้น และจะทำให้เด็กที่ถูกทารุณกรรมได้รับการประคับประคองทางสังคมเพิ่มมากขึ้น